

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

Överklagande av ett hovrättsbeslut – överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

RA

Ombud och offentlig försvarare: advokaten JM

Överklagade avgörandet

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut den 17 december 2015 i mål Ö 3174-15.

Yrkanden

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens beslut, beslutar att RA ska överlämnas till Polen för straffverkställighet för de gärningar som i den europeiska arresteringsordern benämns I till och med XVII.

Jag yrkar även att RA ska häktas i avvaktan på överlämnande till Polen.

Frågan i målet

Det är av intresse ur prejudikatsynpunkt att Högsta domstolen klargör huruvida det är möjligt att som verkställande stat vägra att överlämna en eftersökt när den utfärdande staten inte från verkställigheten kan undanta den del av den frihetsberövande påföljden som svarar mot straff för en gärning för vilken överlämnande inte får beviljas.

Bakgrund

Den europeiska arresteringsordern

Länsrätten i Koszallin har den 20 oktober 2015 utfärdat en europeisk arresteringsorder avseende Zenon RA (tidigare T). RA är eftersökt för verkställighet av straff. Till grund för arresteringsordern ligger en verkställbar dom av den 17 januari 2012 från tingsrätten i Lobež (II K 121/11). Denna dom är en gemensam dom och underlaget består av två domar från tingsrätten i Lobež (II K 189/05 och II K 547/03).

Av arresteringsordern framgår att RA är dömd för totalt 18 brott till fängelse i fem år och sex månader. Återstående tid att avtjäna är tre år, åtta månader och 26 dagar.

Av arresteringsordern framgår att RA inte var närvarande vid förhandlingen då det gemensamma straffet för de 18 brotten utdömdes. Efter förfrågan har polska myndigheter uppgett att RA inte närvarade när det gemensamma straffet dömdes ut men att han var representerad av en försvarsadvokat som han själv utsett och som rent faktiskt försvarade honom under förhandlingen.

Ärendet

RA greps och anhölls den 9 november 2015 i anledning av den polska arresteringsordern. Han häktades av Hässleholms tingsrätt den 13 november 2015.

Hässleholms tingsrätt beslöt den 27 november 2015 i mål B 1224-15 att avslå den polska begäran om överlämnande samt att RA omedelbart skulle försättas på fri fot.

Tingsrätten anger i sitt beslut att arresteringsordern avser verkställighet av en påföljd som utdömts gemensamt i två olika mål och som omfattar totalt 18 olika brott benämnda från I till XVIII.

Den gärning som tagits upp i arresteringsordern som gärning XVIII (RA har avvikit från avtjänande av fängelsestraff) avser en gärning som inte är straffbar enligt svensk lag. Gärningen finns inte heller upptagen i bilagan till rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

Av protokollet från tingsrättens förhandling framgår att polska myndigheter, efter förfrågan från den svenske åklagaren, har upplyst om att det enligt polsk lag inte är möjligt att göra en uppdelning av påföljden så att endast den del som rör gärningarna I till XVII kan verkställas.

Tingsrätten citerar i sammanhanget Högsta domstolen i avgörande NJA 2005 s. 897.

”Står det klart att den utfärdande staten inte kan från verkställighet undanta den del av den frihetsberövande påföljden som svarar mot straffet för den eller de gärningar för vilka överlämnande inte får beviljas, är det en öppen fråga om den verkställande staten kan vägra att över huvud taget överlämna den eftersökte.”

Enligt tingsrättens bedömning skulle ett överlämnande kunna övervägas om den del av påföljden som svarar mot den i Sverige inte straffbara gärningen framstår som helt marginell i förhållande till de andra gärningar som påföljden också avser. I förevarande fall har RA uppgett att straffvärdet för den gärning som är benämnd XVIII uppgår till ett år. Mot denna bakgrund anser tingsrätten att det är en betydande del av den för brotten gemensamma påföljden som svarar mot den i Sverige icke straffbara gärningen.

Tingsrätten gör bedömningen att kravet på dubbel straffbarhet innebär att överlämnande inte kan medges.

Åklagaren överklagade den 11 december 2015 Hässleholms tingsrätts beslut (se bilaga).

Hovrätten över Skåne och Blekinge beslöt den 17 december 2015 i mål Ö 3174-15 att meddela prövningstillstånd samt att avslå åklagarens överklagande. Hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning att kravet på dubbel straffbarhet innebär att överlämnande inte kan medges och finner därför inte skäl att ändra det överklagade beslutet.

Grunderna för min inställning

Rambeslutet

Med lag (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (arresteringsorderlagen) har rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna genomförts i svensk rätt. I artikel 1.2 i rambeslutet stadgas att medlemsstaterna skall åta sig att i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i rambeslutet verkställa varje europeisk arresteringsorder. Överlämnande får alltså inte vägras i annat fall än där det följer av rambeslutet.

Enligt artikel 2.1 i rambeslutet får en europeisk arresteringsorder utfärdas för gärningar som enligt den utfärdande medlemsstatens lagstiftning kan leda till fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd i tolv månader eller mer. Detsamma gäller om ett straff eller en annan frihetsberövande åtgärd i minst fyra månader har dömts ut.

I artikelns andra stycke anges ett antal grova brott för vilka dubbel straffbarhet, med viss begränsning, inte ska krävas av medlemsstaterna (de s.k. listbrotten).

När det gäller andra brott än listbrotten kan, enligt artikelns fjärde stycke, överlämnandet förenas med villkoret att de gärningar för vilka den europeiska arresteringsordern har utfärdats ska utgöra ett brott enligt den verkställande medlemsstatens lagstiftning.

Enligt artikel 4.1 i rambeslutet får den verkställande rättsliga myndigheten vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder om, i något fall som avses i artikel 2.4, den gärning som ligger till grund för den europeiska arresteringsordern inte innebär något brott mot lagen i den verkställande staten.

Arresteringsorderlagen

Enligt 2 kap. 1 § arresteringsorderlagen ska den som eftersöks enligt en arresteringsorder och som anträffas i Sverige, om inte annat sägs i lagen eller följer av någon annan lag, överlämnas till den utfärdande medlemsstaten. Överlämnande får ske för lagföring eller verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

I 2 kap. 2 § arresteringsorderlagen stadgas att, förutom de s.k. listbrotten, överlämnande får beviljas endast för en gärning som motsvarar brott enligt svensk lag och för vilken, när överlämnandet avser lagföring, enligt den utfärdande medlemsstatens lagstiftning en frihetsberövande påföljd i ett år eller mer är föreskrivet. Begärs överlämnande för verkställighet av en frihetsberövande påföljd ska en påföljd om minst fyra månader ha dömts ut.

Min bedömning

Överlämnande

Den polska arresteringsordern avser överlämnande för verkställighet av ett gemensamt straff för 18 gärningar. För 17 av gärningarna föreligger dubbel straffbarhet men för den gärning som i arresteringsordern anges som nr XVIII föreligger inte dubbel straffbarhet. Denna gärning är inte heller upptagen i listan till rambeslutet.

Frågan om hur domstol ska besluta i det fall en europeisk arresteringsorder omfattar flera gärningar med en gemensam frihetsberövande påföljd och några men inte alla gärningar uppfyller kraven för överlämnade har prövats av Högsta domstolen i NJA 2005 s. 897. I domskälen konstaterade domstolen att det varken i lagen eller i rambeslutet finns några särskilda bestämmelser för en sådan situation. Högsta domstolen konstaterade vidare att om den eftersökte i den utfärdande staten dömts till ett gemensamt fängelsestraff för flera gärningar, kan den utfärdande staten sakna möjlighet att besluta om en uppdelning av fängelsestraffet så att straff kan verkställas enbart för de gärningar som överlämnandet omfattar. Det är, enligt Högsta domstolen, i dessa fall en öppen fråga om den verkställande staten kan vägra att över huvud taget överlämna den eftersökte. Frågan ställdes aldrig på sin spets i NJA 2005 s. 897 eftersom det i Finland, som var utfärdande stat, är möjligt att återbryta en lagakraftvunnen

brottmålsdom och döma till påföljd för den brottslighet för vilken överlämnande kan äga rum.

Som ovan angivits får ett överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder inte vägras i annat fall än där det följer av arresteringsorderlagen eller annan lag. Detta återspeglar den skyldighet som kommer till uttryck i artikel 1.2 i rambeslutet och som innebär ett åtagande för medlemsstaterna att, utom i de fall som särskilt anges i rambeslutet, överlämna den som eftersöks enligt en arresteringsorder (prop. 2003/04:7 s. 171).

För gärningarna som i den polska arresteringsordern anges som I till och med XVII föreligger dubbel straffbarhet. Det föreligger inte heller någon annan grund för att avslå en begäran om överlämnande för dessa brott. För det brott som i den polska arresteringsordern anges som XVIII föreligger dock inte dubbel straffbarhet. För denna gärning föreligger det sålunda hinder mot överlämnande.

Jag är tveksam till det resonemang som tingsrätten fört om att ett överlämnande skulle kunna övervägas om den del av påföljden som svarar mot den i Sverige inte straffbara gärningen framstår som helt marginell i förhållande till de andra gärningar som påföljden avser. Det reser principiella invändningar och riskerar att leda till vanskliga gränsdragningsproblem. Det synes som att hovrätten inte delar tingsrättens bedömning i denna del eftersom domstolen endast anger att man ansluter sig till tingsrättens bedömning att kravet på dubbel straffbarhet innebär att överlämning inte kan medges.

Häktning

Vid handläggning av ärenden om överlämnande enligt en Europeisk arresteringsorder föreligger presumtion för att frihetsberövande ska ske av den person som begärs överlämnad. Endast då det inte föreligger flyktfara kan ett ärende handläggas med den berörde personen på fri fot. Omständigheterna i ärendet är inte sådana att flyktfara inte kan anses föreligga. RA bör därför häktas i avvaktan på överlämnande.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Det saknas vägledning för att bedöma ärenden av förevarande slag. Högsta domstolen har i tidigare avgörande framfört att det är en öppen fråga om den verkställande staten kan vägra att över huvud taget överlämna den eftersökte.

Det är, för att Sverige ska kunna fullfölja sina åtaganden avseende internationellt rättsligt samarbete, av vikt att frågan klargörs.

Bevisning

Jag åberopar inte någon bevisning i ärendet. Om Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd bör, enligt min mening, ärendet avgöras utan förhandling.

Kerstin Skarp

Per Hedvall

Kopia till:
Internationella åklagarkammaren Malmö (AM-153373-15)